

Адміністративно-правові механізми забезпечення безперервності нотаріальної діяльності

Сучасний етап розвитку української державності характеризується глибокими реформами у сфері публічного управління, правосуддя та надання правових послуг. У цьому контексті особливого значення набуває питання безперервності функціонування інституту нотаріату – однієї з ключових ланок системи захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб.

Нотаріальна діяльність є невід'ємною складовою правової інфраструктури держави, яка забезпечує юридичну визначеність у цивільному обігу, запобігає виникненню спорів і сприяє зміцненню довіри до правових інститутів.

В умовах воєнного стану, надзвичайних ситуацій, кіберзагроз, а також під час реформування органів юстиції, постає необхідність ефективного адміністративно-правового регулювання, яке б гарантувало безперервність нотаріальної діяльності.

Актуальність дослідження також зумовлена потребою удосконалення правового забезпечення нотаріату в контексті цифрової трансформації державних послуг, впровадження електронного нотаріату та підвищення стандартів безпеки нотаріальних дій.

Дослідження адміністративно-правових механізмів забезпечення безперервності нотаріальної діяльності має важливе теоретичне і практичне значення, оскільки воно спрямоване на виявлення оптимальних шляхів гарантування стабільного функціонування нотаріальної системи навіть за умов кризових явищ у державі.

Нотаріальна діяльність в Україні є особливим видом правозастосовної діяльності, що має публічно-правовий характер, оскільки здійснюється від імені держави з метою посвідчення прав і фактів, надання документам юридичної сили та запобігання правопорушенням.

Відповідно до Закону України «Про нотаріат» [1], нотаріуси виконують функції, які поєднують у собі елементи публічного адміністрування та приватноправового обслуговування громадян.

У цьому сенсі адміністративно-правове забезпечення нотаріальної діяльності охоплює сукупність правових норм, інституційних структур та організаційних процедур, спрямованих на створення умов для безперервного і стабільного функціонування нотаріальної системи.

До таких механізмів належать державне управління та нагляд у сфері нотаріату, система ліцензування та контролю, інформаційне і кадрове забезпечення, а також заходи правового захисту і цифровізації діяльності нотаріусів.

Ключову роль у забезпеченні безперервності нотаріату відіграє Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері нотаріату. Саме воно координує роботу нотаріальних палат, веде Єдиний реєстр нотаріусів, затверджує форми

документів та порядок вчинення нотаріальних дій.

Важливою складовою механізму безперервності є також функціонування регіональних управлінь юстиції, які здійснюють контроль за діяльністю нотаріусів, забезпечують їх заміщення у разі відпустки, хвороби чи форс-мажорних обставин.

У період воєнного стану Міністерство юстиції розробило та впровадило спеціальні адміністративні процедури, спрямовані на збереження роботи нотаріальних органів у небезпечних регіонах. Було запроваджено можливість тимчасового переміщення нотаріусів до безпечних територій, дистанційне підключення до державних реєстрів, а також використання мобільних робочих місць [2].

Основу нормативного забезпечення становить Закон України «Про нотаріат» [1], підзаконні акти Міністерства юстиції, а також міжнародні стандарти нотаріальної практики, зокрема рекомендації Міжнародного союзу латинського нотаріату.

Безперервність нотаріальної діяльності забезпечується низкою адміністративно-правових інструментів: ліцензуванням і допуском до професії, регулюванням робочого навантаження, системою заміщення нотаріуса у разі його відсутності, функціонуванням електронних реєстрів та здійсненням адміністративного нагляду і контролю.

Особливе значення має розвиток цифрової інфраструктури нотаріату. У 2022–2025 роках держава активно впроваджує елементи електронного нотаріату, який передбачає можливість віддаленого доступу до реєстрів, електронне посвідчення документів, використання електронного підпису та інтеграцію з платформою «Дія» [3].

Це створює передумови для безперервності нотаріальної діяльності навіть у разі збоїв у фізичному доступі до офісів чи архівів.

Адміністративно-правові механізми не обмежуються лише законодавчим регулюванням. Важливу роль відіграє організаційне управління нотаріальною системою.

Забезпечення безперервності вимагає стабільного кадрового забезпечення, системи підвищення кваліфікації нотаріусів, належної інформаційної підтримки, а також розвитку комунікацій між нотаріальними палатами, Міністерством юстиції та органами місцевого самоврядування.

У кризових умовах держава має впроваджувати резервні адміністративні процедури, які дозволяють нотаріусам здійснювати дії в онлайн-режимі або тимчасово передавати свої повноваження іншому фахівцю.

Не менш важливим є запровадження адміністративної відповідальності за порушення вимог безперервності, неналежне ведення документації або блокування доступу до реєстрів. Ефективне застосування таких заходів дисциплінує суб'єктів нотаріальної діяльності та підвищує рівень довіри громадян до нотаріальної системи.

Попри позитивні зрушення, у сфері забезпечення безперервності нотаріальної діяльності залишаються певні проблеми. Серед них: недостатня адаптованість нормативної бази до умов воєнного стану, обмежений технічний доступ до реєстрів у деяких регіонах, потреба у законодавчому врегулюванні електронного нотаріату, а також відсутність єдиного кризового плану дій для нотаріальної системи.

Перспективними напрямками удосконалення є розробка державної програми підтримки нотаріальної діяльності в кризових умовах, впровадження системи резервного збереження нотаріальних даних у хмарному середовищі, підвищення рівня кібербезпеки, удосконалення координації між нотаріусами, органами юстиції та місцевою владою[4].

Висновки. Безперервність нотаріальної діяльності є одним із ключових чинників забезпечення стабільності правового обігу та захисту прав громадян. Адміністративно-правові механізми, які забезпечують цю безперервність, повинні охоплювати як нормативне, так і організаційне, кадрове, інформаційне та технологічне забезпечення.

Держава, реалізуючи політику у сфері нотаріату, повинна гарантувати сталість функціонування нотаріальної системи навіть у надзвичайних умовах. Ефективне адміністративно-правове регулювання має ґрунтуватися на принципах законності, гласності, цифрової безпеки та професійної відповідальності.

Отже, розвиток сучасних адміністративно-правових механізмів у сфері нотаріату сприятиме підвищенню довіри до правових інститутів, забезпеченню безперервності юридичного обслуговування населення та зміцненню верховенства права в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Про нотаріат:** Закон України від 02.10.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1993, № 39, ст. 383. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
2. Сірко В.С. Сучасні тенденції розвитку нотаріату в Україні: вплив законодавчих змін та перспективи подальшого розвитку. *Актуальні питання юридичної науки*. 2023, Том 34 (73) № 1. С. 212-215. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/2_2023/36.pdf
3. Пирожкова А.С., Домріна М.К., Ковтун М.С. Електронне врядування в Україні: інновації, виклики та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, Серія ПРАВО. 2025, Випуск 88: частина 3. С. 17-22. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/05/4-2.pdf>
4. Лиля-Барська А.В. Цифровізація нотаріальної діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021, № 8. С. 230-231. URL: http://lsei.org.ua/8_2021/53.pdf